

## “Beşinci Duvar”ı Aşmak

Aytekin Yılmaz (derleyen) *Hapiste Yazmak*. İstanbul: Kanat Kitap, 2006. 216s.

Yazmak, pek çok kişi için yaşama tutunmanın bir yolu ama hapiste olmak, yazmayı daha görünür bir şekilde yaşamsal bir gereksinim konumuna itiyor. Hapiste kendini ifade etme yolu olduğu kadar aynı zamanda da bir iletişim yolu çünkü yazmak. Aytekin Yılmaz'ın yayına hazırladığı bu denemeler toplama, hapiste yazarların yaşadıklarına ve yazı ile kurdukları ilişkiye ışık tutuyor. Mektuplardan şiirlere, öykülere ve roman denemelerine, geliştirilmesi zorunlu olan “ezop dili”ne, yazılanlara veya kitaplara el konulan periyodik aramalara, edebiyatın kuramsal boyutu ile ilgili tartışmalara, aşka ve bireyselliğe ilişkin can alıcı satırlara sahip olan bu denemeler, içeride yazmanın zorlukları kadar dışarıdakilerin içeride üretilenlere olan ilgisizliğini de sorguluyor.

Kimi denemelerde, bir tutku olarak beliriyor yazma edimi, kimilerinde bir arayış ve bir direnişi ifade ediyor veya “öteki”likten sıyrılmanın bir yolu olarak ifadesini buluyor. Sıkıntılarda boğulmamak adına yazan Aytekin Yılmaz için “çocukluk aşkı” (10) yazmak; Yazarak ayakta kaldığını söyleyen Özgür Soylu, “umudun adı var olduğumun çılgılığı” diyor yazmak için (63). Önder Birol Bıyık, “kendini yeniden keşfetme arayışı” içinde şiire yöneldiğini belirtiyor (78). “Edebiyata sabrı[nın] ürünü olan işlemeli ceviz bir sandık olarak bak[tığını]” (89) ifade eden Yalçın Hafçı, “kendi[şiyle] birlikte başka ötekileri yaz[dığını]” söylüyor (90). Nusret Yıldız'ın “insan kalma mücadelesi” (92) olarak tanımladığı yazma edimi, Cafer Solgun için “bir direnme biçimi”ne dönüşüyor (104).

Şeyhmus Ay “kendi[n]i kelimelerle yeniden yarat[tığını]” söylüyor (124). “Yazma inadı” ile “yaşama inadı”nı bir tutan Mehmet Taşdemir, “unutmanın iyi bir ilacı” diyor yazmak için (144); Nergiz Gün Uzun için ise yazmak, “sınırlandırılmışlığın, yalıtılmışlığın, yazı dışındaki iletişim olanaklarından yoksun bırakılmışlığın getirdiği bir zorunluluk” (146). Doğan Hatun, “içeride var olmanın bir biçimi” diye nitelendiriyor yazmayı (157); Bülent Şamcı ise “yazmak kendini temize çekmektir” sözünün açıklayıcı olduğu görüşünde.

Yazdıklarını “bir çılgılık”, bir “ağıt” olarak nitelendiren Sibel Öz, yazmayı “bir arayış” olarak tanımlıyor (174). Diyadin Turhan için “yazmak ölümden çalmak” ile eşanlı (184). Mitat Çelik, dışarıda “bir oyun” olan yazma işinin içeride birden “varlık meselesi”ne dönüştüğünü belirtiyor (187). Yazıda kendini sınırdığını söyleyen Ercan Tanrıverdi, yazmanın “öteki

ile yüzleşmek” anlamına geldiğini ortaya koyuyor (203). Hapiste yazmanın “yazarak yeniden varolmak” çabasını içinde barındırdığını ifade eden Mehmet Boğatekin ise üretmenin insanlara esareti unutturduğunu ve onları özgürlüğe yakınlaştırdığını söylüyor (207).

Bu kitapta yazıya dökülen tanıklıkları çarpıcı kılan, sadece cezaevi yaşamının kısıtlı ortamında yazmak konusunda dile getirilen dertler değil; pek çok deneme de gösteriyor ki, yazarların yazdıklarına ve edebiyat konusunda aldıkları tavra karşı geliştirilen “örgütlü” tepki de, hapiste yazarların kağıda, kaleme ve daktiloya ulaşmak için ve yazdıklarını koruyabilmek veya dergilere göndermek için katlandıkları zorluklar kadar caydırıcı. Bu kitapta yer alan pek çok deneme, yazarların yaşam alanlarını paylaştıkları kişiler tarafından ötekileştirilmelerine de vurgu yapıyor ve bireycilikle eleştirilmenin (3), “aydın özellikleri var” (72, 119) gibi aşağılayıcı bir tavırla karşılaşmanın, ünlü olma çabası içinde olmakla suçlanmanın (94) buruk tadını taşıyor. Yazarlar, 12 Eylül'ün cezaevi şartlarından azımsanamayacak sayıda edebiyatçı çıkmasına karşın doksansız yılların benzer bir zenginlikten yoksun olmasını bir yandan bu koşullar ile ilişkilendiriyor öte yandan da yayınevlerinin ve dergilerin umut kırıcı tutumlarını vurguluyorlar. Yolda veya yayınevlerinin ihmali sonucu kaybolan dosyalar ve açıklama yapma gereği olmadan yayımlanmayan yazılar bir yana, “ürünlerinizi e-mail ya da diskette gönderin” (62) çağrısı yapan dergiler acımasız bir şaka gibi.

Cezaevleri şimdiye dek çoğunlukla, aykırı yazarlar için zorunlu duraklar olmaları nedeniyle ve bu yazarların deneyimleri üzerinden edebiyat ile bağlantıları kurulan yerlerdi. *Hapisten Yazmak*, içeride olmanın tüm olumsuzluklarına karşın yazan ve yazmakta ısrar eden kişilerin mütevazı denemeleri ile yaşama tutunmalarına odaklanarak hapiste yazmanın bir diğer boyutunu görünür kılıyor. Aralarında aldıkları ödüller ile edebiyat dünyasında adlarını duyurmaya başlayan kişilerin de bulunduğu bu genç yazarların deneyimleri, yaşamak ve yazmak üzerine düşünen herkes için öğretici. *Hapisten Yazmak*, yazmak ve yazılanları yayımlatmak uğruna çekilen sıkıntıları dört duvar arasından çıkartarak cezaevlerinde ortaya konan yazınsal üretimin “beşinci duvar”ı aşması için gereken o en önemli ilk adımı atıyor.